

Список використаних джерел

1. Верига Ю. А., Кулик В. А., Ночовна Ю. О., Іванюк С. Ю. Облікова політика підприємства: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2015. 312 с.
2. Євдокимов В. В. Моделювання системи бухгалтерського обліку: теорія і практика застосування: Дис...к.е.н. 08.06.04. Житомирський державний технологічний університет. Житомир, 2005. 223 с.
3. Кубік В. Д. Моделювання як метод формування облікової політики підприємства. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2015. Том 14. Вип. 2 (30). С. 171-184. URL: <http://rinek.onu.edu.ua/article/view/6>.

*Новіченко Людмила Степанівна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри аудиту та підприємництва,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

АУДИТ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ПОВ'ЯЗАНИМИ СТОРОНАМИ

Організаційно-методичні засади аудиту операцій з пов'язаними сторонами регулюються положеннями Міжнародного стандарту аудиту 550 «Пов'язані сторони». Зазначений Міжнародний стандарт аудиту (далі – МСА) розглядає відповідальність аудитора під час аудиту фінансової звітності стосовно перевірки відносин та операцій з пов'язаними сторонами. Суб'єкти господарювання відповідно до застосованої концептуальної основи бухгалтерського обліку зобов'язані розкривати інформацію у примітках до фінансової звітності щодо здійснених операцій з пов'язаними сторонами у звітному періоді. Завданням аудитора в процесі аудиту операцій з пов'язаними особами є отримання достатнього розуміння відносин та економічного змісту операцій з пов'язаними особами, для того, щоб дійти висновку чи фінансова звітність підприємства забезпечує достовірне подання або не вводить в оману користувачів. Також розуміння аудитором операцій з пов'язаними сторонами повинно враховуватися при оцінці ризиків шахрайства та ризиків суттєвого викривлення, що в подальшому впливає на обсяг виконаних аудиторських процедур.

Нещодавно Аудиторською палатою України систематизовано та опубліковано аналіз типових помилок, які були виявлені під час зовнішніх перевірок системи контролю якості, у змісті яких наявні зауваження стосовно аудиту пов'язаних сторін. «Серед більшості зауважень за результатами перевірки по МСА 550 наявні ідентифіковані невідповідності задокументованих процедур, які не відповідають цілям аудитора, відповідно до цього МСА, а саме: 1) Аудитори, за наслідками отриманої відповіді від управлінського персоналу, на запит стосовно відносин і операцій з пов'язаними сторонами, не документують інших процедур, передбачених МСА, задля отримання належних доказів по цьому питанню. 2) Окрім цього, під час перевірки належного розкриття переліку

та операцій із пов'язаними сторонами, перевірками ідентифіковані факти того, що аудитори не документують вплив на аудиторську думку факту невідповідності вимогам концептуальної основи звітування (МСФЗ, П(С)БО) щодо належного розкриття звітності суб'єкта аудиту. Водночас обсяг нерозкритої інформації є доволі суттєвим, проте, думка аудитора за цими обставинами не модифікується» [1].

Щодо ідентифікації переліку та операцій з пов'язаними сторонами слід зауважити, що аудитори надають відповідні запити управлінському персоналу щодо ідентифікації та надання переліку операцій з пов'язаними сторонами. В даному випадку аудитор повинен переконатися, що управлінський персонал чітко розуміє порядок визначення пов'язаних сторін, вимоги концептуальної основи і їх дотримання щодо розкриття інформації про операції з пов'язаними особами у фінансовій звітності. Керуючись принципом професійного скептицизму, аудитор повинен перевірити правильність ідентифікації управлінським персоналом переліку пов'язаних осіб, а також визначити їх перелік використовуючи дані відкритих інформаційних джерел (дані досьє YouControl, які дозволяють отримати інформацію щодо пов'язаних осіб підприємства, відомості про кінцевих бенефіціарних власників з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань). Аудитор має також виявити зміни в складі пов'язаних осіб підприємства порівняно з попереднім періодом. На основі здійснених аудиторських процедур встановлення переліку пов'язаних сторін аудитор повинен оформити відповідний робочий документ.

Погоджуємось з В.Г. Гончаровою, що «після отримання переліку пов'язаних осіб та розкриттів операцій з ними управлінським персоналом, аудиторській групі необхідно ретельно планувати не тільки аудит операцій та відносин із визначеними управлінським персоналом пов'язаними сторонами, а й належно координувати роботу аудиторів у напрямку ідентифікації відносин та операцій із пов'язаними сторонами, які управлінській персонал не ідентифікував, зокрема перевіряючи операції з продажу, придбання, дебіторської та кредиторської заборгованості, облік яких відрізняється від операцій, які здійснюються на звичайних умовах» [2, с. 58].

Після ідентифікації переліку пов'язаних сторін аудитор повинен отримати достатні та прийнятні аудиторські докази щодо достовірного відображення в обліку та розкриття інформації щодо відносин і операцій з пов'язаними сторонами у фінансовій звітності відповідно до цієї концептуальної основи. У випадку, якщо аудитор виявив пов'язаних осіб, які управлінський персонал раніше не виявив і не розкрив інформацію про них у фінансовій звітності, він зобов'язаний детально вивчити економічний зміст таких господарських операцій, їх вплив на фінансову звітність. Основними джерелами інформації для отримання доказів в такому випадку є отримані зовнішні підтвердження від банків та юристів, протоколи зборів учасників та будь які інші первинні та узагальнюючі документи, які дозволяють встановити зміст здійсненої господарської операції з пов'язаними сторонами.

В процесі аудиту операцій з пов'язаними сторонами аудитор також повинен перевірити наявність значних за обсягом господарських операцій з пов'язаними сторонами, що виходять за межі звичайної господарської діяльності суб'єкта господарювання. Такі господарські операції можуть бути чинником підвищення ризиків суттєвого викривлення.

Питання розкриття інформації про операції з пов'язаними сторонами врегульовується відповідною концептуальною основою, якою визначається ступінь деталізації та перелік інформації, яка повинна розкриватися суб'єктом господарювання. Якщо аудитор за результатами вивчення та оцінки ступеня розкриття операцій з пов'язаними сторонами доходить до висновку про недостатнє розкриття інформації про операції з пов'язаними сторонами та його вплив на достовірне подання інформації, він повинен модифікувати аудиторську думку з даного питання.

Список використаних джерел

1. Аналіз типових помилок, які були виявлені під час зовнішніх перевірок системи контролю якості, проведених відповідно до вимог Положення про зовнішні перевірки системи контролю якості аудиторських послуг, затвердженого рішенням Аудиторської палати України від 30.10.2014 № 302/9 (зі змінами) до набрання чинності Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». URL: <https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2019/10/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7-%D1%82%D0%B8%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85-%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%BA.pdf>.

2. Гончарова В. Г. Організаційно-методичні підходи до аудиту операцій з пов'язаними особами. *Агросвіт*. 2020. № 13-14. С. 54-60.

Овсюк Ніна Василівна,
*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку та аудиту,
Національний авіаційний університет*

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Інтеграція України у світовий економічний простір, перехід до ринкових умов господарювання потребує впровадження нового механізму регулювання інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, який крім вдосконалення правових норм, також має базуватись на сучасній методології й організації бухгалтерського обліку.

В умовах високого рівня конкуренції та зростання темпів рівня інфляції, що є характерною рисою сучасної економіки України, великого значення